

Platforma Nowoczesna
**KOALICJA
OBYWATELSKA**

Platforma
Obywatelska
Nowoczesna

Nowoczesna

.Nowoczesna
#zrobimyTO
PROGRAM SAMORZĄDOWY

Dołącz do nas!

Wstąp do Nowoczesnej, zostań naszym sympatykiem. Zachęcamy wszystkich, którzy chcą z nami zmieniać Polskę, do osobistego lub mailowego kontaktu z najbliższym kołem czy centralą partii.

nowoczesna.org

[@Nowoczesna](https://twitter.com/Nowoczesna)

[Nowoczesna](https://www.facebook.com/Nowoczesna)

[nowoczesna.oficjalnie](https://www.instagram.com/nowoczesna.oficjalnie)

Wspieraj nas!

Naszym celem jest zmiana samorządu na lepsze. Aby to zrobić, musimy działać skutecznie i wygrać wybory. Zapraszamy do wspierania Nowoczesnej - darowizna na partię.

Przelew bezpośrednio na nr konta:
29 1020 1026 0000 1702 0261 4022

Nowoczesna

Tytuł przelewu: Darowizna na cele statutowe

UWAGA:

Wpłaty mogą być dokonywane wyłącznie przez osoby mieszkające w Polsce i posiadające polskie obywatelstwo.

Każda wpłata pomoże nam działać skuteczniej i za wszystkie z góry dziękujemy!

Wpłaty można też dokonać online:
wspieraj.nowoczesna.org

**najważniejsze
sprawy**

1. Zwiększymy siłę i profesjonalizm samorządu

- zwiększymy znaczenie i siłę radnych w relacjach z władzą wykonawczą samorządu (prezydenci miast, burmistrzowie, wójtowie),
- ograniczymy liczbę radnych o 1/3, podnosząc ich poziom merytoryczny i prestiż,
- wprowadzimy zakaz zatrudniania radnych w jednostkach organizacyjnych i spółkach samorządów, w których sprawują mandat.

2. Zahamujemy ograniczanie samorządności przez władze centralne

- zlikwidujemy urząd wojewody, który przyczynia się do zwiększania centralizacji państwa,
- przywrócimy odebrane kompetencje samorządom województw.

3. Dostosujemy podział terytorialny do zmieniających się czasów

- przeprowadzimy szerokie i rzetelne, ogólnopolskie konsultacje społeczne na temat dalszego funkcjonowania powiatów,
- będziemy kontynuować zachęty do łączenia gmin w większe organizmy,
- zwiększymy rolę jednostek pomocniczych (sołectw, rad osiedli, rad dzielnic).

4. Postawimy na metropolie

- opracujemy, korzystając z istniejących projektów eksperckich, projekty sześciu ustaw metropolitalnych dla aglomeracji skupiających przynajmniej 1 milion mieszkańców (warszawska, trójmiejska, krakowska, łódzka, wrocławska, poznańska).

5. Zwiększymy rolę samorządów województw

- samorząd województwa będzie odpowiadał za politykę transportową (sieć pociągów i autobusów regionalnych, drogi) i zdrowotną (szpitalnictwo),
- powołamy fundusz rozwoju regionalnego, z którego finansowany będzie rozwój województw.

6. Wprowadzimy lokalny PIT

- oddamy samorządom wszystkie wpływy z pierwszego progu podatkowego PIT (18 proc.) oraz podatku liniowego (19 proc.),
- organ stanowiący JST otrzyma prawo regulowania stawki lokalnego PIT w minimalnym zakresie (3 pp.),
- druga skala podatkowa (32 proc.) trafi do budżetu państwa i zostanie przeznaczona na subwencję wyrównującą,
- w związku z wprowadzeniem lokalnego PIT zminimalizujemy subwencje i dotacje.

7. Przyznamy samorządom swobodę w zakresie sposobu realizacji zadań

- zniesiemy obowiązek posiadania konkretnych instytucji do realizacji zadań; samorząd będzie nadal musiał zapewnić daną usługę publiczną, ale w formie, jaką sam uzna za najlepszą.

8. Zwiększymy dostępność i czytelność informacji o stanie gminy

- wprowadzimy budżet zadaniowy, czyli podawanie informacji w układzie: opis usługi – jej koszt – źródło finansowania – efekt,
- będziemy prezentować budżet gminy w postaci infografik,
- upublicznimy wszystkie umowy i faktury gminy,
- doprowadzimy do ujednoczenia i stałej aktualizacji Biuletynów Informacji Publicznej,
- uniemożliwimy wydawanie własnej, propagandowej prasy przez samorząd.

9. Poszerzymy zakres partycypacji obywatelskiej

- będziemy tworzyć strategię z szerokim udziałem obywateli,
- wprowadzimy obowiązkowe referendum lokalne przy ważnych ekonomicznie decyzjach.

10. Zadbamy o środowisko i przestrzeń

- zapewnimy zrównoważone podejście do uczestników ruchu drogowego,
- zwiększymy pokrycie gmin planami przestrzennymi,
- wprowadzimy dodatek grzewczy dla mieszkańców, zmieniających ogrzewanie na ekologiczne,
- będziemy promować zieloną energię,
- zwiększymy liczbę parków krajobrazowych.

11. Zracjonalizujemy system pomocy społecznej

- wprowadzimy centralny rejestr beneficjentów systemu pomocy społecznej,
- wdrożymy zasadę „jednego transferu”: górny pułap świadczeń socjalnych na gospodarstwo domowe,
- połączymy instytucje rynku pracy z opieką społeczną,
- położymy większy nacisk na pracę socjalną i pomoc rodzinom beneficjentów, zamiast samego wydawania podopiecznym zasiłków,
- zbadamy efektywność działań ośrodków pomocy społecznej, zredukujemy formalności.

12. Przyznamy samorządom większy wpływ na prowadzenie polityki oświatowej

- zmienimy Kartę Nauczyciela w kierunku odejścia od sztywnej siatki płac, mierzonej stopniem awansu nauczyciela, ograniczenia dodatków funkcyjnych na rzecz motywowania za osiągnięte wyniki, konieczności ustawicznego doszkalania się,
- zmienimy ustawę o systemie oświaty w stronę zmniejszenia ingerencji kuratoriów w kwestie organizacyjne, szersze możliwości przekazywania placówek podmiotom niepublicznym.

Szanowni Państwo!

Oddajemy w Państwa ręce program samorządowy Nowoczesnej. Jest on efektem konsultacji i spotkań z wyborcami i naszymi sympatykami. W naszym programie zawarliśmy wszystkie najważniejsze postulaty zgłaszane w ramach konsultacji społecznych oraz prac sieci eksperckiej „Lepsza Polska”.

Jestem przekonana, że zbliżające się wybory samorządowe będą najważniejszym od lat plebiscytem. Zdecydują one, jaka będzie Polska i samorząd. Albo będzie on otwarty, kreatywny, bliski ludziom, albo stanie się miejscem konfliktu, dzielenia, psucia tego co dobre.

Mądra zmiana w Polsce może rozpocząć się właśnie od samorządów. Powinny one pozostać obszarami wolności i czytelną alternatywą dla centralistycznych rządów PiS-u. Wierzę też, że z samorządów wyjdzie impuls do kolejnych zwycięstw w całej Polsce. Samorząd zmienia swoją rolę i zyskuje istotnie na znaczeniu. Powinien on przede wszystkim zachować autonomię. Trzeba tak zmieniać prawo, żeby stawał się bardziej

niezależny zarówno finansowo, jak i decyzyjnie od władzy centralnej. To samorząd ma zapewnić dobrą jakość życia jego mieszkańców. Teraz dodatkowo musi on w niektórych dziedzinach zastąpić rząd w realizacji zadań, z których obecna władza się wycofuje np. finansować in vitro, zapewnić edukację seksualną w szkołach, zadbać o standardy prawne czy o dostęp do kultury bez cenzury. Samorząd musi pokazać najwyższe standardy związane z jawnością procedur czy współudziałem mieszkańców w podejmowaniu decyzji. Mam nadzieję, że program samorządowy Nowoczesnej **#zrobimyTO**, będzie stanowić dla Państwa inspirację oraz czytelną odpowiedź na najważniejsze wyzwania dla Polski samorządnej.

Życzę miłej lektury!

Katarzyna Lubnauer
Przewodnicząca Nowoczesnej

NA DOBRY POCZĄTEK

Gminy, których w Polsce istnieje 2478, są bardzo zróżnicowane: miejskie, miejsko-wiejskie i wiejskie. Dlatego potrzebują jedynie wspólnej ramy prawnej, wewnątrz której będą mogły podejmować indywidualne, optymalne dla własnego rozwoju decyzje.

Reforma samorządowa należy do jednych z najlepszych po 1989 roku. Chcemy wzmocnić samorządy, gdyż to one realizują (z sukcesem) większość usług dla mieszkańców. Aktualna legislacja powinna zmierzać w stronę decentralizacji i deregulacji. Odwrócimy w ten sposób realizowany przez PiS trend odbierania kompetencji samorządom.

Poszczególne JST powinny zacząć się specjalizować: każda gmina jest inna, więc każda musi znaleźć swoje silne strony i stworzyć własny profil rozwoju. Najslabszym trzeba pomagać, ale poprzez wzmocnianie potencjałów poszczególnych obszarów, a nie proste dotowanie.

Samorząd stanowi podstawę rozwoju Polski, gdyż opiera się na działaniach gospodarzy w terenie. We wspólnotach za konkretną aktywność ponoszona jest odpowiedzialność konkretnej osoby: wójta, burmistrza czy prezydenta miasta.

Optymalnie funkcjonujący samorząd jest transparentny, partycypacyjny i elastyczny, działając na korzyść mieszkańców.

#zrobimyTO

1.	USTRÓJ	12
2.	PODZIAŁ TERYTORIALNY	16
3.	FINANSE	20
4.	DLA MIESZKAŃCA	24
5.	INFRASTRUKTURA	28
6.	OCHRONA ŚRODOWISKA	32
7.	POMOC SPOŁECZNA I RYNEK PRACY	36
8.	POZOSTAŁE POLITYKI PUBLICZNE	40

USTRÓJ

1. Zwiększenie roli samorządów województw

Zadania poszczególnych szczebli samorządu zostały przydzielone chaotycznie i bez myśli systemowej. Samorządy szesnastu polskich województw zajmują się wycinkowo edukacją (szkoły ponadlicealne), transportem (drogi i koleje regionalne) czy ochroną zdrowia (wielospecjalistyczne szpitale), ale przede wszystkim pełnią rolę dysponenta środków unijnych. Na skutek zmniejszenia niższego napływu funduszy europejskich stan ten po 2020 r. będzie wymagał zmiany. Zaczniemy ją od stopniowego przekazywania szerszych kompetencji samorządom województw w dziedzinie ochrony zdrowia i transportu oraz położenia silniejszego nacisku na kształtowanie przez marszałków strategii rozwoju regionów. Będziemy zmierzać do sytuacji, aby samorząd województwa odpowiadał za zadania, mające charakter ponadgminny, czyli politykę transportową (sieć pociągów i autobusów regionalnych, drogi) oraz zdrowotną (całe szpitalnictwo, poza placówkami uniwersyteckimi i klinicznymi, część przychodni). Powołamy też fundusz rozwoju regionalnego, z którego finansowany byłby rozwój województw.

2. Likwidacja urzędu wojewody

Niespotykane w innych krajach europejskich dublowanie się kompetencji samorządu województwa – marszałka i administracji centralnej – wojewody generuje konflikty, zamęt kompetencyjny i podwyższa koszty funkcjonowania administracji. Obecne poszerzanie zakresu zadań wojewody przyczynia się również do zwiększania centralizacji państwa. Dlatego zaczniemy zmiany od ograniczenia kompetencji merytorycznych wojewody i przekazania ich samorządom województw (uprawnienia kontrolne odnośnie finansów są w gestii Regionalnych Izb Obrachunkowych), a następnie zlikwidujemy urząd wojewody.

3. Nowocześni radni

a) zmniejszenie liczby radnych gmin o 1/3

Po wprowadzeniu w 2002 r. bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów, prezydentów miast została zachwiana równowaga między władzą uchwałodawczą a wykonawczą. Radni stają się coraz bardziej ubezwłasnowolnieni w relacji lub konflikcie z władzami wykonawczymi oraz zmarginalizowani. W skali całej Polski, na wszystkich szczeblach samorządu jest ich 47 tys. (39,5 tys. w gminach), co nie przekłada się na jakość pracy organów stanowiących. Ograniczymy liczbę radnych w gminach, doprowadzając do stopniowej profesjonalizacji członków rad i zwiększając ich prestiż. W gminach do 20 tys. mieszkańców będzie 10 radnych (jest: 15), w gminach do 50 tys. – 14 (jest: 21), w gminach do 100 tys. – 16 (jest: 23), w gminach do 200 tys. – 18 (jest: 25) oraz po jednym radnym na każde rozpoczęte 100 tys. mieszkańców (jest: po trzech); analogicznie zmniejszymy liczbę radnych w 18. warszawskich dzielnicach.

b) zwiększenie udziału radnych w zarządzaniu gminą

Obecnie radni są odsunięci od wpływu na bieżącą działalność gminy – nie posiadają ani wystarczających informacji o własnym samorządzie, ani systemowej odpowiedzialności za jego funkcjonowanie. Ich najważniejszą kompetencją jest uchwalanie budżetu, następnie planów zagospodarowania przestrzennego. Chcemy sukcesywnie zwiększać współpracę radnych z wydziałami urzędów gmin oraz udostępniać im pełne dane o JST. Pozwoli to zwiększyć organom stanowiącym wiedzę zarządczą, możliwości kontroli działań wójta, burmistrza, prezydenta miasta oraz przyczyni się do lepszego funkcjonowania demokracji przedstawicielskiej. Przewidujemy także systematyczne szkolenia dla radnych.

c) wydzielone środki na ekspertyzy

Radni muszą dysponować odpowiednimi instrumentami kontroli, np. mieć możliwość zasięgnięcia opinii prawników, brania udziału w konferencjach branżowych, kupowania specjalistycznych czasopism czy uczestnictwa w szkoleniach. Obecnie muszą to finansować z własnych środków, dlatego zabezpieczymy w budżetach gmin fundusze na takie działania rady.

d) radny bliżej mieszkańców

Z obowiązującej ustawy samorządowej wynika zasada demokracji przedstawicielskiej. Radni mieli stanowić swoisty „pas transmisyjny” woli obywateli na działania władarzy, ale pozycja rad w ciągu ostatnich kilkunastu lat znacząco osłabła. Aby lepiej wyrażali wolę mieszkańców, radni Nowoczesnej będą zachowywać z nimi bieżący kontakt i wychodzić naprzeciw ich oczekiwaniom, organizując spotkania także poza godzinami dyżurów czy poza urzędem, proponując nowatorskie inicjatywy lokalne czy lobbując na sesjach rady za postulatami obywateli. Równocześnie potrzebne jest wsparcie mechanizmów demokracji bezpośredniej, np. referendum czy konsultacji.

e) kryteria udzielania absolutorium

W tej chwili przyjęcie lub odrzucenie absolutorium to akt fikcyjny lub czysto polityczny, gdyż brakuje mu przesłanek merytorycznych. Zamiast dotychczasowej uznaniowości, wprowadzimy i udostępnimy publicznie zestandaryzowane kryteria, od których uzależniony będzie los absolutorium, oprócz wskazanej w ustawie kwestii wykonania budżetu (np. realizacja uchwał rady, liczenie się z wynikiem konsultacji społecznych, pozytywna ocena organów kontroli), nałożymy też obowiązek realizacji uchwał rady gminy w określonym terminie.

f) zakaz zatrudniania radnych w jednostkach organizacyjnych i spółkach samorządów, w których sprawują mandat

Obecnie obowiązujące przepisy są pełne luk, a ograniczenie zatrudnienia radnych dotyczy tylko samego urzędu i funkcji kierowniczych. A przecież rolą członków rad i sejmików jest kontrola kierownictwa gminy, powiatu i samorządu województwa.

PODZIAŁ TERYTORIALNY

1. Zmiany w podziale terytorialnym

a) dalsze zachęty do łączenia gmin w duże organizmy

Rosnąca depopulacja Polski i starzenie się społeczeństwa, widoczne w statystykach GUS (do 2035 r. ma być nas o 2,5 mln. mniej), powoduje, że małe gminy mają coraz więcej trudności w realizowaniu usług publicznych i stają się niewydolne finansowo. W Polsce rozdrobnienie gmin jest znaczące: 623 jednostki mają poniżej 5 tys. mieszkańców, a blisko 1000 JST – między 5 a 10 tys. mieszkańców.

Ża jeden z najlepszych sposobów przeciwdziałania kurczeniu się gmin w większości krajów europejskich uznano ich konsolidację. Na największą skalę łączenie realizowano w Danii, która ma tę samą gęstość zaludnienia, co Polska. Gminy łączy się też w Szwecji, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Holandii czy Japonii, a nawet we Francji czy Szwajcarii, znanych z rozdrobnienia terytorialnego. O konsolidacji decydują głównie względy ekonomiczne, gdyż w dużym podmiocie są większe i stabilniejsze wpływy z podatków oraz działa efekt skali, więc usługi są tańsze. Po połączeniach bardziej równomiernie w skali kraju rozłoży się też rozkład dochodów samorządów. Będziemy zatem kontynuować zachęty do sukcesywnej konsolidacji, zaczynając od tzw. gmin obwarzkowych (wokół miast) oraz małych i nieefektywnych ekonomicznie JST. Preferujemy łączenie gmin w całości, zamiast wydzielania z nich poszczególnych części (np. sołectw). Równocześnie będziemy promować i zwiększać rolę związków międzygminnych.

b) wzmocnienie jednostek pomocniczych

Konsolidacja gmin w duże organizmy nie może się odbywać za cenę utraty lokalnej tożsamości, „małych ojczyzn”. W przypadku powstania dużych gmin, mieszkańcy muszą mieć podmioty, z którymi mogą się identyfikować na najniższym szczeblu. Badania socjologiczne pokazują, że najłatwiej o tożsamość wspólnotową w obrębie jednej wsi czy nawet ulicy. Stąd będziemy dążyć do zwiększania kompetencji i budżetów jednostek pomocniczych na terenach miejskich (rady dzielnic, rady osiedli) i wiejskich (sołectwa). Określimy kompetencje jednostek pomocniczych i wydzielimy części budżetu gmin do wyłącznej decyzji sołectw, rad osiedli czy dzielnic o ich przeznaczeniu. Jednostki pomocnicze otrzymają też prawo inicjatywy uchwałodawczej w radzie gminy.

c) konsultacje w sprawie zasadności istnienia powiatów

Utrzymywanie trzech szczebli samorządu terytorialnego w Polsce generuje koszty administracyjne i prowadzi do dublowania się zadań, zwłaszcza powiatów z gminami (edukacja, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, środowiska i transport). Powiaty, działając w obecnej formie, się nie sprawdziły: nie posiadają praktycznie własnych źródeł finansowania, mają przydzielonych wiele kosztochłonnych instytucji (urzędy pracy, powiatowe centra pomocy rodzinie), a mieszkańcy nie rozumieją, dlaczego muszą korzystać z urzędów i gminy, i powiatu w celu np. dokonania

podziału działań. Dlatego zobowiązujemy się do przeprowadzenia szerokich i rzetelnych, ogólnopolskich konsultacji społecznych na temat dalszego funkcjonowania powiatów. W ich efekcie zaproponujemy konkretne zmiany, a zadania zostaną przypisane w czytelny sposób do danego szczebla JST.

2. Metropolie

W ostatnich latach mamy do czynienia z powstaniem w Polsce obszarów aglomeracyjnych (Trójmiasto, Warszawa), nie mających uregulowanych – za wyjątkiem Śląska – kwestii zarządzania czy wspólnego realizowania usług publicznych, szczególnie w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego i transportu, np. wprowadzenia wspólnego biletu dla aglomeracji. Dlatego, korzystając z istniejących projektów eksperckich, opracujemy projekty sześciu ustaw metropolitalnych dla aglomeracji, skupiających przynajmniej 1 mln. mieszkańców (warszawska, trójmiejska, krakowska, łódzka, wrocławska i poznańska). Stworzymy też podobne zasady racjonalizacji świadczenia usług publicznych poprzez wprowadzenie lub uaktualnienie już powstałych miejskich obszarów funkcjonalnych dla miast i obszarów je otaczających.

3. Rozwój obszarów wiejskich

Większość polskiego społeczeństwa zamieszkuje gminy wiejskie (jest ich 1555) i miejsko-wiejskie (621). Z tego powodu sprawy wsi oraz małych ośrodków należy traktować priorytetowo. Dlatego też zobowiązujemy się do opracowania polityki rozwoju obszarów wiejskich, która będzie przygotowana we współpracy z organizacjami wiejskimi, małymi samorządami i mieszkańcami – jest ona potrzebna zwłaszcza w sytuacji kończenia się Perspektywy Finansowej UE na lata 2014-2020. Szczególny akcent zostanie w niej położony na kwestie edukacji: rozwój przedszkoli i żłobków, wspieranie kreatywnych nauczycieli, podnoszenie poziomu szkół wiejskich czy zwiększanie dostępności do kultury. Będziemy również promować rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej czy pracę na odległość przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii. Opowiadamy się za wdrażaniem energetyki rozproszonej i prosumenckiej, przynoszącej bezpieczeństwo i niezależność energetyczną na poziomie nawet niewielkiej gminy oraz dając szansę na pracę w nowych zawodach, powstrzymując proces ucieczki młodych ludzi ze wsi do miast.

FINANSE

1. Lokalny PIT

Obecny sposób finansowania samorządów jest nieadekwatny do ich potrzeb i nieefektywny – to głównie redystrybucja środków z budżetu centralnego (w postaci dotacji i subwencji), ze zbyt małym udziałem dochodów własnych. Zastąpimy więc dotychczasowe udziały w PIT (ok. 1/3 dochodów JST) przekazaniem wszystkich wpływów z pierwszego przedziału skali podatkowej (18 proc.) oraz podatku liniowego (19 proc.) do samorządów. Ważną funkcją rozwiązania będzie prawo regulowania przez organ stanowiący stawki lokalnego PIT w minimalnym zakresie przewidzianym w ustawie (dolny i górny limit 3 pp.). Dochody ze stawki 32 proc. pozostaną w budżecie państwa (dopóki nie uda się wprowadzić podatku liniowego) i z nich finansowana będzie subwencja wyrównawcza, zaś dotacje i pozostałe subwencje ulegną radykalnemu ograniczeniu. Będzie to neutralne zarówno dla podatników, jak i budżetu państwa. Dzięki zmienionej konstrukcji PIT, każdy podatnik będzie w pierwszym rzędzie finansował swój samorząd, a tylko dochody najzamożniejszych trafią do budżetu państwa. Lokalny PIT zwiększy zainteresowanie sprawami lokalnymi, jak również społeczną kontrolę wykorzystania środków publicznych. Mieszkańcy będą dostrzegać i rozumieć związek między usługami lokalnymi, jakich dostarcza ich samorząd, a lokalnym PIT, jaki płacą.

2. Zasada adekwatności

Niedopuszczalne jest dodawanie samorządom nowych zadań lub poszerzanie zakresu już istniejących bez przyznawania dodatkowych środków. Wspólnoty szacują, że tracą na tym ok. 1 miliard złotych rocznie. Wychodząc z doświadczeń duńskich i szwedzkich, stworzymy mechanizm ochrony finansowej JST, w którym zostanie jasno określony jej zakres, a skutki zmian prawnych będą bilansowane, za co finansową odpowiedzialność poniosą właściwe resorty. Zakresem ochrony objęte będą skutki finansowe działań legislacyjnych, które dotyczą przekazywania samorządom nowych obowiązkowych zadań własnych i zwiększania udziału realizacji zadań już im przypisanych. Narzędziem równoważącym stanie się wyodrębniona część subwencji ogólnej, zasilana odpowiednimi środkami z budżetu tego resortu, w którego gestii znajduje się zmiana przepisów.

3. Prawo do zachowania przez JST zaoszczędzonych środków

Obecny system dotacji premiuje bierność, a za aktywność i gospodarność karze – samorządy, które nie wydały wszystkich środków z dotacji, muszą zwrócić je państwu. Wdrożymy zasadę, że wspólnoty otrzymają prawo do zachowania sobie wszystkich zaoszczędzonych środków z dotacji budżetowej. To zachęci je do lepszej kontroli wydawania pieniędzy, pozwalając m.in. na uszczelnienie systemu wypłat tych świadczeń socjalnych, które są w całości realizowane z dotacji budżetowej dla gmin.

4. Swoboda kształtowania struktur wewnętrznych przez samorządy (z wyłączeniem szkół)

Aktualnie zadania samorządów muszą być realizowane za pośrednictwem jednostek organizacyjnych, typu instytucje kultury, ośrodki pomocy społecznej, szkoły, przedszkola itp. Samorząd nie może więc wykonywać zadań w formie dla siebie optymalnej – nie ma swobody delegowania usług do podmiotów trzeciego sektora lub prywatnych czy realizowania ich we współpracy z innymi gminami. W większości ustaw „resortowych” (o pomocy społecznej, systemie oświaty) istnieją zapisy o obowiązku posiadania instytucji, a nawet są im bezpośrednio przypisywane zadania.

Tymczasem każda z gmin jest inna i mogą dochodzić do osiągnięcia zakładanych celów różnymi drogami. Zmienimy zatem stwierdzenie, że samorząd usługę publiczną „wykonuje” na słowo „zapewnia”. Odejdziemy od założenia, że wykonywanie zadań to monopol sektora publicznego. Samorząd powinien mieć prawo do tworzenia własnych instytucji w kształcie i formie, jaką uzna za dogodną i racjonalną. Chodzi m.in. o to, aby władze lokalne same ustalały, jaką liczbę instytucji i usług „mieści” dana jednostka. Równoległe zniesiemy obowiązek (pozostanie możliwość) posiadania szeregu instytucji, które teraz są szczegółowo zdefiniowane prawem i muszą działać w strukturach samorządów (m.in. ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy, instytucje kultury). Ten krok pozwoli samorządom na współpracę, ale również stworzy możliwość realizacji zadań przez konkurujące o publiczne zlecenia firmy i organizacje pozarządowe (outsourcing usług). Cel ten połączymy z budową wskaźników realizacji zadania publicznego.

DLA MIESZKAŃCÓW

1. Czytelna informacja o stanie gminy

a) wprowadzenie budżetu zadaniowego, czyli podawanie informacji w układzie: opis usługi – jej koszt – źródło finansowania – efekt

Dla wielu mieszkańców problemem jest utrudniona dostępność do podstawowych informacji o funkcjonowaniu samorządów, konieczność występowania o dane w trybie wniosku o informację publiczną oraz nieprzejrzyste zasady publikowania danych. Zdefiniujemy i podamy do wiadomości cele oraz wskaźniki ich realizacji dla JST oraz należących do nich instytucji.

b) prezentowanie budżetu gminy w postaci infografik

Budżet gminy to obszerny, skomplikowany dokument o charakterze księgowym, pisany na podstawie obowiązującej klasyfikacji budżetowej, adresowany głównie do organów państwa (Ministerstwo Finansów, Regionalne Izby Obrachunkowe). Jest mało zrozumiały dla mieszkańców. Wzorem Słupska czy Legnicy przedstawimy go w postaci prostych grafik, pokazujących wydatki i wpływy na przestrzeni lat oraz umożliwiających każdemu mieszkańcowi zorientowanie się w działaniu swojej gminy.

c) upublicznianie umów i faktur

Bolączką aktualnej sytuacji stanowi fakt zawierania przez samorzady wielu zobowiązań, o których nie informują mieszkańców. Obywatele mają prawo wiedzieć, na co przeznaczane są ich podatki (zwłaszcza w sytuacji wprowadzenia lokalnego PIT). Dlatego będziemy obowiązkowo publikować na stronach internetowych każdej JST rejestry wszystkich jej umów cywilno-prawnych i faktur.

2. Standaryzacja Biuletynów Informacji Publicznej

Brakuje spójności i aktualizacji BIP-ów, a są one głównymi źródłami informacji o sytuacji samorządu. Każda JST (oraz jej jednostki organizacyjne) prowadzi je na swój sposób, co uniemożliwia porównywanie gmin (benchmarking). Aby BIP-y mogły stać się rzetelnym źródłem informacji, zawrzemy w nich dane o strukturze organizacyjnej gminy, jej mieniu (posiadany majątek), kadrach (wykaz stanowisk w urzędzie i jednostkach podległych gminie, w tym spółkach komunalnych) oraz działaniach każdej JST (uchwały rady, wykonanie budżetu), podane w ujednoliconej i czytelnej formie.

3. Strategia partycypacyjna

Mimo nominalnego istnienia wielu form współzarządzania samorządem przez mieszkańców, obywatele nie mają de facto dużego wpływu na życie własnej wspólnoty. Dokumenty

strategiczne często tworzone są „zza biurka”, pod potrzeby funduszy unijnych lub kupowane od wyspecjalizowanych firm. A przecież najwięcej do powiedzenia o oczekiwanych kierunkach rozwoju ma lokalna społeczność – wzorem Lublina stworzymy więc strategie wspólnie z mieszkańcami, w toku rzetelnych, angażujących maksymalnie szerokie grono interesariuszy konsultacji. Strategia stanie się rzadko zmienianym kanonem działań danego samorządu, określającym jego przyszłość, do którego dostosują się pozostałe dokumenty JST.

4. Wzmocnienie form deliberytywnych

Rosnąca liczba nowinek technologicznych w zarządzaniu miastami (systemy zintegrowanego sterowania ruchem czy inteligentnego oświetlenia) nie idzie w parze z poprawą wiedzy o potrzebach mieszkańców, a wprowadzane rozwiązania nie są z nimi uzgadniane. Z tego powodu położymy większy nacisk na partycypację, w tym jej formy deliberytywne: panele obywatelskie (vide Gdańsk) czy warsztaty charette (zajęcia z ekspertami, mieszkańcami i władzami lokalnymi, mające na celu stworzenie rozwiązania konkretnego problemu). Bardziej angażują one mieszkańców niż np. konsultacje społeczne i przyczyniają się do wypracowywania trwałych rozwiązań, akceptowanych przez dużą grupę społeczności lokalnej oraz przedstawicieli urzędu.

5. Referendum lokalne przy ważnych ekonomicznie decyzjach

Realizowanie dużych inwestycji lokalnych często nie jest poprzedzone ani analizą potrzeb, ani oczekiwań mieszkańców. W związku z czym nie mają oni możliwości wypowiedzenia się o zasadności danego przedsięwzięcia, jak również ponoszonych kosztach. W przypadku inwestycji przekraczającej 20 proc. budżetu gminy będziemy zasięgać opinii obywateli, przedstawiając im uprzednio założenia przedsięwzięcia i jego skutki, także finansowe. Ostatnim etapem procesu będzie referendum, realizowane za pośrednictwem zarówno internetu, jak i tradycyjnych form głosowania.

6. Administracja dla obywateli

Aby zwiększyć efektywność działania urzędów, przeszkolimy pracowników administracji z zasad lean management, zmniejszymy liczbę procedur, będziemy zmieniać myślenie o poszczególnych zadaniach na nastawione na korzyści dla obywatela. Zreorganizujemy pracę urzędów, m.in. realizując ideę tzw. jednego okienka (załatwianie w jednym miejscu najbardziej typowych spraw) i poszerzając katalog e-administracji.

7. Uniemożliwienie wydawania własnej prasy przez samorząd

W założeniu media lokalne miały pełnić funkcję organu obywatelskiego, kontrolującego władarzy. Tymczasem, ponieważ najczęściej ich wydawcą jest sama gmina, stały się narzędziem propagandy ratusza. Przyjmujemy więc zakaz wydawania własnej prasy lokalnej przez organy JST oraz powołamy fundusz wspierający media lokalne, powstające oddolnie, będące inicjatywą mieszkańców.

INFRASTRUKTURA

1. Nowoczesne podejście do transportu

a) zrównoważone podejście do uczestników ruchu drogowego

Polskie miasta projektowano z myślą o swobodnym przemieszczaniu się samochodów – nikt jednak nie przewidział, że generowany przez nie hałas i smog z czasem stanie się zmurą mieszkańców. Dlatego będziemy dążyli do realizacji zasady równego traktowania wszystkich osób przemieszczających się i optymalnego wykorzystania przestrzeni miejskiej. Wzmocnimy marginalizowaną pozycję pieszych i rowerzystów, a następnie środki transportu zbiorowego, szczególnie transport szynowy (tramwaje, kolejki, kolej). Wdrożymy ideę, funkcjonującą m.in. w Niemczech, że samochód zobowiązany jest się zatrzymać, widząc pieszego podchodzącego do przejścia. Będziemy instalować wyniesione pasy, budować mało kolizyjne skrzyżowania i ścieżki rowerowe, przejścia dwuetapowe, zwężać ulice przed pasami, tworzyć ułatwienia dla aut elektrycznych czy przekazywać na bieżąco informacje o dostępnych miejscach parkingowych (oszczędność czasu, kosztów benzyny i hałasu).

b) komunikacja publiczna przeciwko wykluczeniu społecznemu

Nadmierny ruch samochodów powoduje zanieczyszczenie powietrza, utrudnia poruszanie się pieszym oraz zajmuje przestrzeń, która mogłaby być przeznaczona na tereny zielone czy rekreacyjne. Dzięki realizowaniu idei smart city („inteligentnego miasta”) oraz stałemu rozwijaniu alternatywnych środków transportu, głównie publicznego, doprowadzimy do zminimalizowania konieczności wjazdu do centrum miasta własnymi autami oraz przyjmujemy opłaty za poruszanie się po wyznaczonych strefach, zwłaszcza w centrach miast (vide Londyn, Sztokholm). Poprawa jakości komunikacji zbiorowej (lepsze rozmieszczenie przystanków, punktów przesiadkowych i skomunikowanie tras, punktualność i większa częstotliwość kursowania pojazdów, wymiany taborów, większa dostępność cenowa komunikacji publicznej, budowa obwodnic i parkingów wielopoziomowych, zwłaszcza podziemnych, uporządkowanie systemu opłat parkingowych) oznacza także redukcję wykluczenia społecznego.

Wyposażymy pojazdy transportu miejskiego w systemy liczące wsiadających i wysiadających pasażerów na każdym przystanku oraz nadajniki GPS, pozwalające śledzić ich przejazdy w celu zoptymalizowania wykorzystania taboru i reagowania na nagłe zmiany (awarie, objazdy). Przyszłością transportu w „inteligentnych miastach” mogą stać się tzw. pojazdy autonomiczne – będziemy zapraszać firmy, zajmujące się ich produkcją, do testowania w polskich gminach.

2. Planowanie przestrzenne

a) pokrycie gmin planami zagospodarowania przestrzennego

W większości polskich samorządów daje się odczuć brak ładu przestrzennego i estetycznego. Pokrycie planami miejscowymi dotyczy jedynie ok. 30 proc. powierzchni kraju, a wydawanie

decyzji o warunkach zabudowy podyktowane jest najczęściej samym interesem ekonomicznym gminy, a nie dobrem jej mieszkańców. Dlatego wprowadzimy obowiązek uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla min. 70 proc. powierzchni gminy oraz wyeliminujemy decyzje o warunkach zabudowy dla terenów gminnych. Przy tworzeniu planów miejscowych będziemy respektować zasady przeprowadzania konsultacji społecznych, zaś obowiązek uchwalania planów będzie obwarowany warunkiem jego aktualizacji w momencie podejmowania decyzji o dużych inwestycjach.

b) rewitalizacja

Procesu rewitalizacji nie można rozumieć jedynie jako remontu czy modernizacji budynków. To całokształt działań angażujących społeczność lokalną i przekazujących jej współodpowiedzialność za efekt zmian w najbliższym otoczeniu, o czym mówi m.in. Krajowa Polityka Miejska i dokumenty UE. Z tego powodu będziemy monitorować projekty rewitalizacyjne pod kątem działań tzw. rewitalizacji społecznej i realizowania projektu od początku wspólnie z mieszkańcami. Priorytetem dla samorządów powinno być też zagospodarowanie pustostanów: przebudowa, remont, sprzedaż lub wyburzenie i wykorzystanie miejsca na tereny zielone. Samorządy otrzymają więc dodatkowe środki na rewitalizację pustostanów czy zamienianie ich w mieszkania na wynajem/komunalne.

3. Polityka mieszkaniowa i lokalowa

a) polityka mieszkaniowa

Niedobór mieszkań w Polsce wynosi ok. 1,5 mln, a ok. 2 mln lokali komunalnych wymaga gruntownych remontów. Chociaż wydatki mieszkaniowe z budżetu państwa od 2010 r. systematycznie rosną, stosunek podaży mieszkań do popytu nie poprawia się. Jednocześnie spada liczba mieszkań spółdzielczych, przy dwukrotnym wzroście budownictwa indywidualnego i 6-krotnym – deweloperskiego. Liczba lokali komunalnych i socjalnych pozostaje na niskim poziomie. W efekcie na 1000 mieszkańców przypada ok. 335 mieszkań, podczas gdy w krajach UE – 500. Skala wydatków na budownictwo mieszkaniowe w Polsce to ok. 0,9 proc. PKB (w państwach Unii: do 2 proc. PKB). Aby jak największa liczba osób, zwłaszcza młodych, mogła bez konieczności zaciągania kredytu zdobyć mieszkanie, uruchomimy system kas oszczędnościowych, zwiększymy rotacyjność w lokalach socjalnych i komunalnych, zmniejszymy obciążenie budżetów gmin wypłaceniem dodatków mieszkaniowych, wesprzemy TBS. Wprowadzimy obowiązek dostarczenia mieszkań komunalnych w ciągu kilku lat od włączenia osoby oczekującej do „kolejki”. Sankcja będzie polegać na wypłaceniu zasiłku mieszkaniowego z przeznaczeniem na wynajem w wysokości 10 zł za m².

b) polityka lokalowa

Wyegzekwujemy sporządzenie przez organy samorządowe wieloletniej polityki i strategii zagospodarowania lokali użytkowych czy organizowanie konkursów profilowanych na wynajem. W wielu miastach zamożniejsze osoby wyprowadzają się na przedmieścia lub do okolicznych gmin, a w centrach powstają dzielnice biedy, obniżające ich atrakcyjność jako obszarów biznesu czy rekreacji. Dlatego stworzymy przy współudziale obywateli, organizacji pozarządowych i lokalnych przedsiębiorców czystą, atrakcyjną, dostępną przestrzeń, w której w lokalach komunalnych działają sklepy, kawiarnie czy punkty usługowe. Zagospodarujemy też pozostałe po reformie edukacji gimnazja – wiele z nich to nowo wybudowane lub odremontowane budynki, gdzie można przenieść gminne biblioteki, utworzyć dom kultury, świetlicę albo przekazać zaplecze klubom sportowym.

OCHRONA ŚRODOWISKA

1. Walka z zanieczyszczeniem powietrza

Likwidacja smogu to obecnie jedna z najpilniejszych potrzeb społecznych Polski – już teraz nasz kraj należy do najbardziej zanieczyszczonych w Europie. Rocznie z powodu złego stanu powietrza umiera przedwcześnie około 50 tysięcy osób, a aż 33 polskie miasta są wśród 50. najbardziej zanieczyszczonych ośrodków w Europie.

Główne źródła smogu to emisja spalin z kotłów węglowych oraz zanieczyszczenia komunikacyjne, co szczególnie dotyczy dużych miast. Ta sytuacja wymaga radykalnych działań zarówno na poziomie rządowym (wprowadzenie norm jakości węgla i systemu kontroli jego jakości), jak i samorządowym. Wymienimy systemy grzewcze zasilane paliwami stałymi na ogrzewanie sieciowe albo gazowe, zaś kotły na paliwa stałe – na niskoemisyjne bądź bezemisyjne (geotermia, elektryczne). Zapewnimy współfinansowanie gminnych programów ograniczenia niskiej emisji (PONE) z budżetu państwa, a dla mieszkańców korzystających z ekologicznych paliw do ogrzewania domów wprowadzimy możliwość ubiegania się o dodatek grzewczy – niskie dochody gospodarstw domowych są jednym z głównych powodów korzystania z paliw o słabej jakości (np. miałów i mułów węglowych). Zaostrzymy równocześnie kary za palenie śmieciami i wdrożymy skuteczniejsze kontrole, m.in. z wykorzystaniem dronów. Zadbamy też o optymalizację sieci energetycznych, ciepłowniczych i wodociągów, co przyczyni się do obniżenia kosztów życia mieszkańców.

Aby przeciwdziałać emisjom transportowym, wprowadzimy system oznaczeń pojazdów (bezemisyjne, średnioemisyjne, wysokoemisyjne), wraz z normami jakości spalin oraz regulację zapewniającą ponowną instalację filtrów DPF w pojazdach. Przekażemy do kompetencji gmin decyzje o ewentualnych opłatach za wjazd i parkowanie na terenie gminy oraz ich uzależnieniu od klasy emisyjności. Zwiększymy nadzór nad stacjami kontroli pojazdów i zadbamy o ich wyposażenie w analizatory spalin. Pilotażowo będziemy instalować nowoczesne zestawy do zdalnego pomiaru jakości spalin oraz upowszechnimy program instalacji czujników monitorujących poziom zanieczyszczeń powietrza.

2. Ochrona zasobów przyrody

a) zielona energia

Jakkolwiek energetyka, szczególnie wielkoskalowa, nie jest domeną samorządu, opowiadamy się za realizacją koncepcji energetyki rozproszonej oraz prosumenckiej i OZE jako rozwiązania wspierającego rozwój polski lokalnej. Będziemy opracowywać i wdrażać plan ograniczania emisji zanieczyszczeń powietrza ze źródeł przemysłowych i energetyki, tak aby spełnić wymagania dyrektyw unijnych.

b) gospodarka wodna

W Polsce blisko 30 proc. społeczeństwa i ponad 2 mln budynków jest poza zasięgiem sieci kanalizacyjnych. Dlatego ich budowa, jak również powstawanie oczyszczalni ścieków i modernizacja już istniejących będą naszym priorytetem. Wprowadzimy też zasadę zrównoważonego zarządzania wodami śródlądowymi, czyli utrzymywania ich bioróżnorodności, produktywności, zdolności regeneracji, nie dopuszczając do degradacji rzek oraz wód gruntowych. Politykę przeciwpowodziową oprzemy na ochronie terenów bagiennych i obszarów zalewowych oraz małych zbiornikach retencyjnych. Przeznaczmy część podatku rolnego na utrzymanie urządzeń hydrotechnicznych (rowów, drenaży itp.).

c) gospodarka odpadami

Sklonimy JST do szczególnego zaangażowania straży gminnych w pozbywanie się śmieci z lasów i poboczy dróg. Zrównoważony rozwój będzie opierał się na zasadzie gospodarki cyrkularnej z naciskiem na recykling, produkcję paliw alternatywnych czy pozyskiwanie energii ze śmieci (wzorce szwedzkie).

d) czysta przyroda

Zieleń i lasy w ogromnej mierze decydują o jakości życia mieszkańców, ale są też kluczowe z punktu widzenia ochrony powietrza, wód i bioróżnorodności. Zadbamy więc o ochronę planistyczną obszarów zielonych, będziemy finansować zwiększanie ich powierzchni w miastach poprzez wykupywanie działek w celu tworzenia parków, a także promować wprowadzanie elementów tzw. zielonej i błękitnej infrastruktury. Zwiększymy liczbę obszarów ochronnych – obecnie w Polsce udział powierzchniowy parków narodowych jest bliski 1 proc., czyli zdecydowanie mniejszy niż w większości krajów Europy. Zainicjujemy zakładanie parków krajobrazowych i wejdziemy w konstruktywny dialog z innymi instytucjami w celu tworzenia lub powiększania parków narodowych. Szczególnie cenne obiekty będziemy czynić pomnikami przyrody, by nie padały ofiarą nieprzemyślanych inwestycji. Poprawimy niski poziom merytoryczny ocen oddziaływania na środowisko różnych przedsięwzięć, by rozwój nie odbywał się kosztem środowiska.

d) ochrona zwierząt

W Polsce brakuje całonarodowego systemu ochrony zwierząt bezdomnych. Wprowadzimy obowiązek „chipowania” nowonarodzonych psów i kotów oraz ich ogólnokrajowy rejestr. Sfinansujemy akcje sterylizacyjne i wsparcie dla schronisk, by ograniczyć problem bezdomnych zwierząt oraz zapewnić im humanitarne traktowanie.

e) przeciwdziałanie hałasowi

Zapewnimy komfort mieszkańcom poprzez skuteczną ochronę przed nadmiernym hałasem. Priorytetem będą nie szpecące przestrzeń miejską ekrany akustyczne, tylko naturalne, zielone bariery (np. drzewa) oraz lepsze wykorzystanie elementów krajobrazu.

POMOC SPOŁECZNA I RYNEK PRACY

1. Pomoc adresowana do osób potrzebujących, a nie instytucji

W pomocy społecznej pracuje w Polsce 118 tys. osób, a instytucji jest ponad 5 tys. Polityka społeczna w obszarze pomocy społecznej i rynku pracy to polityka skierowana do publicznych służb i instytucji, tylko formalnie zdecentralizowanych. Potrzeby blisko dwóch milionów beneficjentów, korzystających ze wsparcia państwa, znajdują się na dalszym planie. Sektor socjalny nie jest też przygotowany na ogromne wyzwania, jakie będą dotyczyły potrzeb w tej sferze, m.in. opieki nad osobami starszymi. Aby to zmienić, odejdziemy od utrzymywania sztywnego aparatu pomocy społecznej i publicznych służb zatrudnienia, przekazując wiele zadań opiekuńczych organizacjom pozarządowym, które będąc bliżej potrzebujących, lepiej znają ich rzeczywiste problemy i nie będą ograniczać swej pomocy do wydawania zasiłków.

2. Większy nacisk na prac socjalną

Efektywność pomocy społecznej (wyciąganie ludzi z biedy) jest wprost skorelowana z wysiłkiem służb pracujących bezpośrednio z podopiecznymi, w terenie. Zasiłki powinny być ostatecznością, gdyż demotywują – nieraz na wiele pokoleń – do poszukiwania pracy, wyjścia z nałogów, walki z chorobą. Tymczasem w miejscach, gdzie polska rodzina lub sam beneficjent pomocy społecznej szuka wsparcia czy zwykłej wiedzy (OPS-y, PCPR-y, ROPS-y, DPS-y i in.) panuje instytucjonalny kult formalności i wypełniania dokumentów, który zastępuje rozmowę z podopiecznym. W dodatku pracownicy socjalni, wykonujący swe obowiązki nierzadko w warunkach stresu lub agresji ze strony klientów, stanowią jedną z najbardziej niedoinwestowanych grup zawodowych w Polsce. Dlatego zwiększymy wynagrodzenia pracowników działających w terenie, zainwestujemy w pomoc psychologiczną oraz zminimalizujemy czas ich pracy w urzędzie. Pozwoli to na poprawę jakości opieki nad beneficjentami pomocy społecznej.

3. Centralny rejestr beneficjentów i zasada „jednego transferu”

Obecnie kilkanaście świadczeń pieniężnych wypłacają różne instytucje na poziomie gminnym i powiatowym. To rozszczełnia system, zwłaszcza że „promocje łączy się”, a ci, którzy mogliby obyć się bez świadczeń, doskonale poruszają się w meandrach systemu. Dlatego zwiększymy efektywność zarządzania funduszami, tworząc centralny rejestr osób, korzystających ze świadczeń pieniężnych opieki społecznej, w skład którego weszłyby informacje o rodzaju, miejscu i wysokości pobieranych świadczeń. Wprowadzimy następnie zasadę „jednego transferu”: parę świadczeń socjalnych (m.in. zasiłki rodzinne, zasiłki stałe, dodatki mieszkaniowe, pomoc z FP i PFRON), przekazywanych do tej pory gospodarstwom domowym na podstawie szeregu ustaw, zastąpimy jednym świadczeniem, obliczanym w sposób uwzględniający realną sytuację życiową beneficjentów, włączając w to dochód z programu 500 plus. Byłoby to ustalane jako suma potrzeb

gospodarstwa domowego, wraz z podaniem górnego limitu maksymalnego świadczenia, co pozwoliłoby na uszczelnienie całego systemu.

4. Łączenie instytucji rynku pracy z opieką społeczną

Samorządy mają zbyt mało kompetencji i samodzielności w podejmowaniu decyzji odnośnie wydawania środków przyznanych na określony cel (tzw. pieniądze znaczone). Błędne jest również oddzielenie instytucji zajmujących się rynkiem pracy od urzędów pomocowych – brak zatrudnienia prędzej czy później prowadzi do stania się klientem opieki społecznej. Dlatego zwiększymy swobodę decyzyjną wspólnot poprzez m.in. połączenie Powiatowych Urzędów Pracy z Ośrodkami Pomocy Społecznej oraz umożliwimy większą elastyczność samorządów w dysponowaniu środkami zarówno własnymi, jak i pochodzącymi z dotacji, które są rozdysponowywane przez te instytucje.

5. Dla przedsiębiorców

Poszukiwanie dużych i małych firm to jedno z głównych zadań samorządów. Przedsiębiorcy walnie przyczyniają się do rozwoju społeczności lokalnej: tworzą miejsca pracy, przynoszą wpływy z podatku CIT czy myślenie innowacyjne. Dlatego będziemy inwestować w poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej na terenie każdej gminy – poczynając od zmniejszania wymogów biurokratycznych, szkolenia urzędników i przyspieszania załatwiania spraw (szczególnie drogą elektroniczną), poprzez stosowanie ulg podatkowych przy zatrudnianiu osób z niepełnosprawnością czy wykluczonych (tzw. klauzule społeczne), aż po ułatwienia w najmie użytkowych lokali komunalnych i dzierżawach / wykupie gruntów.

6. Polityka senioralna

Już ponad 20 proc. Polaków stanowią osoby powyżej 65. roku życia – i grupa ta będzie rosnąć. 75 proc. z nich cierpi na nadciśnienie, 50 proc. ma kłopoty ze wzrokiem, a większość – zespoły wielu chorób. Tymczasem w Polsce jest zaledwie 800 łóżek na oddziałach geriatrycznych. Zgodnie ze standardami unijnymi powinno być 7,6 tys. Będziemy zatem dążyć do zmian. Przede wszystkim, senior powinien znajdować się w obszarze zainteresowania różnych jednostek samorządowych wszystkich szczebli: jako zwykły mieszkaniec, jako klient opieki społecznej, jako pacjent.

Zacniemy od zdiagnozowania potrzeb seniorów, dotarcia do osób wykluczonych, a następnie podejmiemy działania aktywizujące. Zmienimy charakter Ośrodków Pomocy Społecznej: zbadamy efektywność ich działań, np. poprzez ocenę stanu satysfakcji klienta ze zrealizowanej usługi oraz wprowadzimy (wzorem krajów skandynawskich) szkolenia dla rodziny beneficjenta – ucząc

ją opieki nad chorym, sadzania go, podnoszenia, karmienia, przewijania, reagowania na różne, nieraz niestandardowe zachowania osoby w demencji. Damy pracownikom OPS-ów możliwość szybkiego skierowania człowieka znajdującego się w pogarszającym stanie do najbliższego domu opieki całodobowej lub szpitala.

Będziemy również aktywizować seniorów, m.in. poprzez wykorzystywanie potencjału nauczycieli-emerytów do prowadzenia zajęć w formie wolontariatu (UTW, Kluby Seniora).

POZOSTAŁE POLITYKI PUBLICZNE

1. Edukacja

Wprowadzenie organizacji polskiego modelu edukacji spoczywa na barkach JST, ale zdeterminowana jest przez akty z poziomu centralnego – Kartę Nauczyciela i ustawę o systemie oświaty. Oznacza to brak samodzielności samorządów zarówno w sprawach związanych z zarządzaniem szkołami (np. kształtowanie ich sieci zgodnie z procesami demograficznymi), jak i kadrami (np. ustalanie wynagrodzeń pedagogów). W dodatku przydzielana na anachronicznych zasadach subwencja oświatowa nie wystarcza na pokrycie kosztów zadań (szczególnie po wprowadzeniu reformy likwidującej gimnazja) oraz nie wiąże się z efektami pracy szkół. Przyznamy samorządowi większy wpływ na prowadzenie polityki oświatowej poprzez zmiany w Kartce Nauczyciela (odejście od sztywnej siatki płac, mierzonej stopniem awansu nauczyciela, ograniczenie dodatków funkcyjnych na rzecz motywowania za osiągnięte wyniki, konieczność ustawicznego doszkalania się) i ustawie o systemie oświaty (mniejsza ingerencja kuratorów w kwestie organizacyjne, szersze możliwości przekazywania placówek podmiotom niepublicznym).

Szkoła musi służyć uczniom. Dlatego sporządzimy analizę potrzeb oświatowych w każdej gminie, do których dostosujemy instrumenty, pozwalające na stworzenie szkoły otwartej na nowe trendy, uwalniającej inwencję nauczyciela oraz umożliwiającej rozwój każdego ucznia w sferze intelektualnej, społecznej czy fizycznej, wspierając jego pasje. Zaktualizujemy strategie oświatowe, dostosowując je do wyzwań reformy edukacji i zmieniającej się rzeczywistości.

Zapewnimy – poprzez system grantów – doksztalcanie i pomoc finansową dla rozwoju zawodowego nauczycieli oraz wdrożymy modele nagradzania. Będziemy także wspierać rodziców podczas zajęć i spotkań ze specjalistami. Zadbamy o wyposażenie pracowni tematycznych i bazy sportowej oraz o tereny rekreacyjne i zielone należące do szkół, udostępniając je społeczności lokalnej.

Zwiększymy liczbę placówek przedszkolnych i żłobków. Zdiagnozujemy potrzeby uczniów ze specjalnymi wymogami edukacyjnymi (z niepełnosprawnością, ale także np. szczególnie uzdolnionych), tworząc odpowiednie warunki dla ich rozwoju oraz zapewniając w każdej placówce opiekę pedagoga szkolnego i psychologa. We współpracy z podmiotami zewnętrznymi zorganizujemy warsztaty edukacji obywatelskiej, seksualnej czy programy integrujące obcokrajowców. Wspieramy działalność organizacji młodzieżowych i szkolnego wolontariatu. Będziemy dzielić – w zależności od potrzeb – ośmioletni czas edukacji w szkole podstawowej, tworząc szkoły z klasami I-IV, V-VIII czy VII-VIII. Obniżymy liczebność klas I-III do 18. uczniów oraz zapewnimy wszystkim dzieciom zdrowy, ciepły posiłek w ciągu dnia.

Zmniejszymy też uciążliwość prac domowych i będziemy wprowadzać tzw. e-tornister.

Priorytetem stanie się szkolnictwo zawodowe. Podniesimy jego jakość i dostosujemy do potrzeb rynku lokalnego. Stworzymy racjonalną sieć Centrów Kształcenia Zawodowego z bogatą bazą praktycznej nauki zawodu, przy szerokiej współpracy z przedsiębiorcami.

2. Ochrona zdrowia

Choć samorządom nominalnie przypisana jest odpowiedzialność za dużą część ochrony zdrowia, w praktyce ich wpływ na tę sferę jest niewielki. Wynika to z budżetowego systemu finansowania działań zdrowotnych, który poprzez ryczałtowe przydzielanie pieniędzy poszczególnym placówkom medycznym finansuje całość ochrony zdrowia. Wojewódzkie oddziały NFZ realizują politykę ogólnokrajową w ramach przyznaných centralnie środków z bardzo niewielkimi korektami regionalnymi. Jednocześnie samorządy są właścicielami przychodni (gminy) i szpitali (powiaty), czyli spada na nie obowiązek finansowania całości infrastruktury ochrony zdrowia w regionie.

W realnej gestii merytorycznej wspólnot pozostaje głównie profilaktyka i edukacja prozdrowotna, którą aktywnie się zajmujemy – zapobieganie chorobom jest dużo efektywniejsze niż ich późniejsze leczenie. Przeznaczmy dodatkowe środki na działania w trzech obszarach demograficznych: dzieci i młodzież, mieszkańcy aktywni zawodowo oraz emeryci. Zracjonalizujemy również zarządzanie placówkami leczniczymi, tak by zminimalizować czas oczekiwania na wizytę oraz stanie w kolejce przed gabinetem lekarskim. Zwiększymy dostępność lekarzy deficytowych poprzez program szkolenia i zatrudniania sekretarek medycznych. Dopilnujemy, by wszystkie przychodnie i szpitale samorządowe miały możliwość wydawania recept na antykoncepcję awaryjną oraz podamy do wiadomości publicznej listę lekarzy, którzy podpisali klauzulę sumienia.

W drugim kroku niezbędne będą zmiany systemu finansowania i organizacji ochrony zdrowia w skali całego kraju, wychodzące z rezygnacji z systemu budżetowego na rzecz systemu ubezpieczeniowego w finansowaniu procedur medycznych.

3. Kultura

Poziom nakładów na kulturę w Polsce nie przekracza 0,5 proc. PKB, a trzy na cztery złotówki pochodzą z budżetów JST. Trzeba skuteczniej zarządzać tymi szczupłymi środkami oraz znaleźć dodatkowe źródła finansowania. W każdym samorządzie opracujemy z udziałem mieszkańców, organizacji pozarządowych i środowiska twórczego zasady polityki kulturalnej, opartej o wolność wypowiedzi artystycznej, dialog i jak najszerszą dostępność sztuki dla mieszkańców.

Zacieśnimy współpracę z podmiotami trzeciego sektora, realizującymi zadania polityki kulturalnej i będziemy promować wspieranie niezależnych projektów artystycznych. Stworzymy lokalne programy promocji czytelnictwa, które uczynią z bibliotek centra kultury zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich. Wspzemy działania street art i uliczne festiwale, a także zaangażujemy środowiska artystyczne w dbałość o estetykę przestrzeni publicznej. Kultura to nie tylko wielkie festiwale, ale bieżąca aktywność mieszkańców. Nie zapominamy też o przeszłości i naszym dziedzictwie. Budując nowoczesny patriotyzm, wzmocnimy rolę samorządów w polityce pamięci – utworzymy ośrodki debat i będziemy zachęcać do dyskusji o historii „małych ojczyzn” i odkrywania bohaterów dnia codziennego: lokalnych naukowców, społeczników czy przedsiębiorców.

4. Bezpieczeństwo

a) bezpieczeństwo wewnętrzne

Jednym z kluczowych wyznaczników jakości życia jest poczucie bezpieczeństwa: obywatele nie mogą się obawiać napaści czy kradzieży, niezależnie od wieku, płci, koloru skóry, orientacji seksualnej czy języka, w którym się porozumiewają. Polskie państwo z poziomu centralnego tego nie gwarantuje, a wręcz nasilają się ataki na obcokrajowców czy osoby nieheteronormatywne. Wiele w tej sprawie zależy od samorządu, zwłaszcza na szczeblu województwa. Istotnym działaniem prewencyjnym będzie wprowadzenie w klasach IV-VI wojewódzkiego programu zapoznania dzieci z zasadami bezpieczeństwa. Następnie w każdym regionie stworzymy – na podstawie ankiet – „mapy zagrożeń”, po analizie których zostaną zrealizowane kompleksowe plany bezpiecznego województwa. Duży nacisk położymy też na działania poprawiające bezpieczeństwo miejsc z dużą liczbą wypadków, kolizji i zdarzeń drogowych. Z kolei w ramach aktywności antykryzysowej zweryfikujemy obecne kadry na wszystkich szczeblach samorządu w celu zatrudnienia osób mających doświadczenie, predyspozycje i wiedzę oraz wprowadzimy cykliczne ćwiczenia w zakresie działań kryzysowych. Podniesimy kwalifikacje zawodowe funkcjonariuszy straży miejskich i gminnych oraz zacieśniemy ich współpracę z pozostałymi organami porządku publicznego i bezpieczeństwa.

b) cyberbezpieczeństwo

Samorządy narażone są na wycieki lub utratę poufnych i wrażliwych informacji, zniszczenie danych lub urządzeń w sieci oraz sparaliżowanie działania systemu. Wraz z rozwojem technologii, zagrożenia te będą wzrastać, stąd już teraz trzeba się przed nimi chronić. Zwiększymy świadomość konieczności rozwoju bezpieczeństwa informatycznego i uczynimy zeń sprawę priorytetową na wyższych szczeblach zarządzania administracją samorządową. Zachęcimy samorządy do korzystania z systemu e-PUAP czy centralnego Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, dofinansowując m.in. kompleksowy system ochrony sieci (UTM), ochronę przed atakami DDos oraz centralne uwierzytelnianie. Będziemy także kontynuować działania na rzecz rozwoju internetu szerokopasmowego.

.Nowoczesna

nowoczesna.org